

Pratarmė

Tirdami skirtingus objektus skirtingais aspektais, visi 18-osios *Colloquios* straipsniai sutartinai ryškina sąveikas – tarp literatūrų, kūrėjų, kūrinių, tarp teksto ir kūno, ideologijos, sociumo. Nebūtinai tiesiogiai įvardindami, visi kalba apie teksto/kūrinio/kūrybos savarankiškumą ir galią paveikti individualią bei visuomeninę sąmonę. Brigita Speičytė išiklauso, kaip Šatrijos Ragana skaitė Maironio poeziją, ir užčiuopia lietuvių literatūros modernėjimo specifiką XIX–XX a. sandūroje. Ryšį tarp neįgalaus kūno choreografijos ir apie jį pasakojančio teksto apmąsto nuosekliai šią problematiką tyrinėjanti Aistė Birgerytė, pateikusi naują darbą apie autobiografinį kūno negalios įsmeninimą Ievos Simonaitytės kūryboje. Kitų autorių dėmesys sutelktas į sovietmetį ir socialistinį realizmą, kuriuose literatūros ir tikrovės santykiai ypač sudėtingi. Tarptautinis sovietologijos autoritetas Evgenijus Dobrenko plėtoja originalią mintį apie socrealistinio meno ir kritikos užmojų estetizuoti ir perkurti gyvenimą, kurį lydi keistybės kupini ginčai apie tikrovės supratimą ar romantizmo ir realizmo derinimą. To užmojo įgyvendinimą 6-ojo dešimtmečio Lietuvoje nagrinėja Nerijus Brazauskas – paaikšintas Jeano Baudrillard'o idėjos apie simuliakrus aiškinasi, kaip romanai steigia naują pasaulį ir tvarką bei skleidžia valdžios ideologiją. Priešingą veiksmą – kurti alternatyvius tikrovės, istorijos variantus – sovietmečio kūryboje pastebi Gitana Notrimaitė, kurios straipsnis radosi iš klausimo, kodėl anuomet populiarius Žalgiris (juo vadintos gatvės, sporto klubai, fabrikai) beveik neminimas literatūroje. Atminties ir politinės galios sąvokomis Vytautas Rubavičius atskleidžia, kaip sovietmetis tebeveikia nūdienos Lietuvoje: šališkai kuriamais prisiminimais siekiama ne tik įteigti sau palankų praeities vaizdą, bet ir įsitvirtinti ateityje. Šiuos tyrimus papildo informatyvus apžvalginis Imeldos Vedrickaitės straipsnis apie socrealizmo praktiką bei jo šiuolaikinę refleksiją Lenkijoje, kuriame iš perskaitytų veikalų išgryninti lietuvių literatūrologams aktualūs teminiai ir probleminiai branduoliai.

Rubrikoje „Nuomonių domino“ dėliojami literatūrologų ir filosofų požiūrių grandinė į tai, kokiais būdais įmanu sudėtingus literatūros kūrinius perprasti. Pirmasis lietuvių autorių kolektyvinis vadovėlis *XX amžiaus literatūros teorijos* (2006) įkvėpė diskusijas apie pamatinius dalykus: teorijų paskirtį ir prasmę,

tyrėjo santykį su metodologijomis, teorijų ir literatūros sąlytį. Svarstymus papildė individualus leidinio vertinimas – prof. Viktorijos Daujotytės recenzija. Pastarųjų skyriuje taip pat aptariama reikšminga studija apie daugiakalbį Vilniaus modernizmą XX a. pradžioje, nauja monografija apie Vytautą Mačernį bei panoraminė knyga apie Nepriklausomybės metų prozą. Viena iš recenzijų (Ritos Tūtlytės) baigiasi kviečiančiu „moralu“: „kaip labai mes turėtume skaityti vieni kitų knygas...“. Pridurtume – ir straipsnius, kurių žanras leidžia operatyviau įsijungti į daugiabalsį akademinį pašnekesį.

LORETA JAKONYTĖ